

ТМГ. XXXVII	Бр. 4	Стр. 1655-1667	Ниш	октобар - децембар	2013.
-------------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 342.7+351.78-05

Оригиналан научни рад

Примљено: 15. 08. 2013.

Одобрено за штампу: 22. 11. 2013.

Зоран Драгишић

Универзитет у Београду

Факултет безбедности

Орхан Драгаш

Међународни институт за безбедност

Демир Хацић

Министарство саобраћаја РС

Београд

ЉУДСКА ПРАВА И ЉУДСКА БЕЗБЕДНОСТ

Апстракт

Људска безбедност ушла је у безбедносне стратегије многих држава и поред своје недовољне теоријске одређености и недоумица око њеног значења, домета и практичне употребљивости. Повезаност људске безбедности и људских права је неупитна, јер оба концепта у своје средиште постављају људско биће. У овом раду анализира се однос људске безбедности и људских права кроз покушај да се да одговор на питање да ли се и сама безбедност може сматрати људским правом. Људска права се могу посматрати као појмовни оквир и нормативна основа људских права, чиме се поље људске безбедности омеђује и конкретизује. Са друге стране, људска безбедност, као део безбедносних стратегија држава, може створити јачу обавезу системима националне безбедности у заштити људских права. Људска права за људску безбедност представљају кључни референтни објект, али и аналитички оквир у процени безбедносних изазова, ризика и претњи. Приступ људској безбедности који је заснован на људским правима има много више шансе да буде широко прихваћен и делотворан, а људска права као део људске безбедности имају већу шансу да буду примењена и поштована.

Кључне речи: људска безбедност; људска права; људски развој; слобода; ускраћеност

HUMAN RIGHTS AND HUMAN SECURITY

Abstract

Human security has become a part of national security strategies despite its lack of unique definitions and approaches. There is no question about the connection between human security and human rights because both concepts put human beings into focus. This paper attempts to analyze the relationship between human security and human rights by answering whether security itself can be considered a human right. Human rights can be seen as a conceptual framework or normative basis of human rights, which delineate and concretize human security. On the other hand, as a part of national security strategies, human security can create a stronger obligation for national security systems regarding human rights. Human rights are a key reference object for human security, but also the analytic frame for the assessment of risks, threats, and other security challenges. Human security based on human rights has a stronger chance to be adopted and disseminated, and human rights, as a part of human security, are more likely to be observed and respected.

Key Words: human security, human rights, human development, freedom, deprivation

УВОД

Концепт људске безбедности доста је узбуркао духове и изазвао различите реакције стручне, политичке, али и шире јавности. Од када је овај концепт промовисан у оквиру Уједињених нација, средином деведесетих година прошлога века, било је много покушаја да се он дефинише и да му се одреде (мање или више) рационалне границе и оквири.

Од самог почетка људска безбедност била је блиско везана уз владавину права, људска права и грађанске слободе. Укључење људске безбедности у појам владавине права и грађанских слобода оба концепта може да обогати. Поштовање људских права је увек везано уз одређене дужности које, пре свега, држава и њени органи имају према својим грађанима, док људска безбедност такве дужности, углавном, не подразумева. Због тога је академски исправано, али и корисно, људску безбедност везати уз људска права и грађанске слободе.

ДЕФИНИСАЊЕ ЉУДСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Покушаје дефинисања људске безбедности можемо груписати на академске и оне који се налазе у програмима влада различитих држава (Пашко, стр. 129–137). Академске дефиниције крећу се од оних које се усредсређују на уско одређење безбедности, свдећи је

на заштиту телесног интегритета, и које укључују мањи број безбедносних ризика, па до сложенијих дефиниција које обухватају и психолошке и емоционалне аспекте безбедности. У овој групи дефиниција издвајају се три приступа: *први*, који се ослања на природна права и владавину права засновану на људским правима; *други*, хуманитарни приступ, који људску безбедност види као инструмент за превладавање проблема везаних за ратне злочине, геноцид и постконфликтну реконструкцију, односно као оруђе за припрему хуманитарних интервенција; и *трећи* приступ, који људску безбедност везује уз економију, односно за стање глобалне економије и глобализацију уопште. У дефинисању људске безбедности користи се и негативни и позитивни приступ, односно набрајање безбедносних ризика и претњи људској безбедности, насупрот дефинисању вредности које се концептом људске безбедности штите. Владици програми, с друге стране, главни нагласак стављају на политичке и операционе аспекте људске безбедности.¹

У аксиолошком смислу људска безбедност у центар поставља човека појединца, и његово свеукупно благостање. Међутим, питање односа човека и државе, односно вредности националне безбедности и вредности људске безбедности изазива доста контроверзи међу теоретичарима.

Доследни заступници људске безбедности наглашавају да је државни суверенитет, територијални интегритет и независност државе у вези са нечијом личном срећом, али је веома ретко неопходан услов за њу (Brown, 1992). Заступници овог става сматрају да државна безбедност може бити релевантан циљ само док држава заступа интересе својих грађана. Уколико државна безбедност у опасност доведе људску безбедност, ова друга мора добити предност. Иако је држава настала да би пружила безбедност својим грађанима, она може постати и извор угрожавања њихове безбедности.

Сасвим је сигурно да од Хитлерове Немачке грађани нису могли да очекују безбедност, али данас се у великом делу света као кључни проблем људској безбедности не поставља вишак већ мањак државне моћи. Велики број савремених земаља су „слабе државе“ у којима постоји раскорак између седишта власти и моћи, и у којима држава нема довољно снаге да својим грађанима осигура основне услове за живот, што често доводи до потпуног колапса државе. У неразвијеним деловима света, пре свега Африци, прети опасност да доминантан тип рата (уколико то већ није), постане рат у Хобсовом значењу (*bellum omnium contra omnes*) уместо рата у Клаузевицевом

¹ Пре свега треба погледати сајтове канадског и јапанског Министарства спољних послова, као и линкове ка министарствима спољних послова држава укључених у Мрежу за људску безбедност.

разумевању тога феномена, који подразумева рат између две суверене државе који се води у складу са одређеним правилима.

Вредности људске безбедности и снага државе

Вредности људске безбедности се значајније угрожавају ако је држава слаба и ако није у стању да успостави ред. Поред ратова, као најекстремнијег облика насиља, у slabим државама развијају се различити облици насиља и људи много чешће прибегавају самопомоћи, наоружавају се ради заштите свог живота, својих породица и имовине. Нагомилавање личног наоружања доводи до успостављања „спирале насиља“, при чему се појачава се улога приватне безбедности, а држава губи „монопол на примену физичког насиља“. Излазак из ове ситуације је јачање државе и успостављање кредибилних државних институција способних да грађанима гарантују барем физичку безбедност. Јасно је да без постојања људских права и грађанских слобода, које морају бити гарантоване од стране државе, било да држава чини оно што је неопходно да се она остваре у пракси, било да се уздржава од чињења и препусти грађанима и њиховим организацијама да слободно уређују своје односе и уживају слободе.

Претње људској безбедности, односно вредностима човека појединца, не долазе само од директног насиља већ и онога што Јохан Галтунг назива „структурним насиљем“ (Galtung, 1976). Појам структурног насиља може се рашчланити на неколико категорија. Према Галтунгу, прва категорија односи се на кршење људских права од стране државе. То је веома често ненасилна, али ипак намерна повреда вредности које се у овом концепту секуритизују. Другу категорију чине повреде права једне друштвене групе од стране друге. Пример за такво насиље је оно које Албанци систематски спроводе над Србима и другим грађанима на Косову и Метохији ради њиховог исељавања са тог простора, или насиље које се спроводи над одређеним маргинализованим групама. Трећи облик структуралног насиља је оно које се врши кроз различите облике империјализма од стране глобалног поретка, где се успоставља однос „центар-периферија“ на штету сиромашних народа трећег света. Четврти облик овог насиља су претње које долазе из природе, као што су епидемије и пандемије, глобално загревање и сл., али које посебно погађају сиромашније делове света због слабих државних и осталих капацитета да се грађанима обезбедни адекватна заштита од овог угрожавања.

Критичари људске безбедности истичу њену концептуалну слабост и теоријску некохерентност, и тврде да секуритизација вредности човека појединца не помаже жртвама већ само буди лажне наде и ствара лажне приоритете (Khong, 2001, pp. 231–236). Поред тога, прешироке дефиниције људске безбедности могу створити озбиљне методолошке проблеме у проучавању појава које је потребно

разумети. Тврди се, такође, да ниједна иницијатива у оквиру програма људске безбедности не представља новост. На ширем нивоу овом концепту се замера да је противан остварењу националних интереса и да доводи до лошег избора приоритета у спољњој политици тако што ствара пут за оправдање „хуманитарних интервенција“.

И поред свих замерки који се упућују овом концепту, неспорно је да људска безбедност може представљати нови аксиолошки приступ људским правима и грађанским слободама. Секуритизација вредности човека-појединца и стављање нових безбедносних приоритета свакако је пут ка превредновању неких старих безбедносних парадигми, али и ка другачијем углу посматрања људских права и грађанских слобода. Операционализација овог концепта се намеће као приоритет свима који се баве студијама безбедности, јер је очигледно да стари концепти и стратегије не налазе решења за асиметричне претње које су доминантан облик савремених безбедносних претњи, док Галтунгово „структурно насиље“ прети да угрози опстанак људског друштва. Савремене асиметричне претње безбедности и „структурно насиље“ угрожавају природна људска права као што су право на живот и слободу, па све до угрожавања тзв „права треће генерације“².

Концепт људске безбедности, осим у својим вулгарним тумачењима, није ни на који начин супротстављен националним интересима и националној безбедности. Постојање јаке државе као кључног провајдера безбедности основни је услов за достизање људске безбедности и заштиту вредности које овај концепт секуритизује. Примена концепта људске безбедности озбиљно мења и однос између грађана и државе у корист грађана, односно спречава се да држава постане апарат за остваривање партикуларних интереса, који се покушавају наметнути као општедрушвене вредности. Можемо закључити да са аксиолошког аспекта овај концепт укључује заштиту најширих вредности, које представљају универзални оквир одрживог развоја и опстанка људских заједница. Имајући све то у виду, јасно је да је концепт људске безбедности неодвојив од људских права и грађанских слобода.

ЉУДСКА БЕЗБЕДНОСТ КАО ПРАВО

Иако су људска права ушла у фокус међународне политике и међународних односа након Другог светског рата, идеја да постоје

---

² Тероризам, корупција, пролиферација, нарушавање родне равноправности, угрожавање права маргиналних група и други облици асиметричног угрожавања и структурног насиља свакако угрожавају „права треће генерације“ у које спадају право на здраву животну средину, право на развој и друга тзв. „солидарна права“.

права која су урођена сваком људском бићу без обзира на његово порекло, културна, религијска, национална или нека друга својства, своје корене налази у правној и политичкој историји Европе 17. и 18. века. *Magna Carta*, коју је издао енглески краљ Џон 1215. године, сматра се једним од првих докумената у европској историји којим се утемељују грађанска права и слободе и ограничава власт монарха. Идеје Џона Лока о постојању „природних права“ која припадају сваком људском бићу самим рођењем и не могу бити ограничена никаквим државним законом, прихватили су многи европски филозофи 18. века. Локове идеје су значајно утицале на развој модерних теорија о природном праву и налазе се у темељу савремених схватања о људским правима. У развоју идеје људских права значајну улогу су одиграле Америчка револуција из 1776. године и Француска револуција из 1789. године. Декларација независности Сједињених Америчких Држава (САД) садржи ставове по којима је бог све људе створио једнакима и дао им неотуђиво право на живот, слободу и трагање за срећом. Декларација права човека и грађанина, усвојена у Француској револуцији, на сличан начин као и Декларација независности САД, дефинише скуп индивидуалних и колективних права која припадају свима без изузетка, без обзира на то да ли су грађани Француске (Димитријевић и Пауновић, 1997).

Генерална скупштина Уједињених нација је под утицима ужаса Другог светског рата 1948. године донела Универзалну декларацију о људским правима. Иако није била обавезујућа, ова Декларација је извршила снажан утицај и учинила да људска права постану легитимна тема у међународним односима.

Глобалне декларације о људским правима

Безбедност појединца се налази у основи целокупне филозофије људских права. Са пуним правом можемо рећи да је и сама безбедност људско право. Универзална декларација о људским правима у члану 3. каже: „Свако има право на живот, слободу и безбедност.“ Око значења појма „безбедност“ у оквиру члана 3. Универзалне декларације било је доста полемика приликом усвајања текста Документа, али и касније, нарочито од 1994. године када је појам *људска безбедност* шире ушао у јавни дискурс (Eide, 1992). Право на живот одавно се не сматра само правом на биолошки живот, односно забрану изрицања и извршавања смртне казне без адекватног судског поступка. Чак се и само постојање смртне казне у законодавствима сматра угрожавањем овог права и све је мањи број држава које ову казну имају у својим законодавствима. Поред гарантовања биолошког живота, под правом на живот треба подразумевати и право на пристојан живот у материјалном смислу и право на слободан избор животних стилова. Под слободом, у смислу члана 3 Универ-

залне декларације о људским правима, треба подразумевати слободу кретања, вероисповести, савести, убеђења и гаранције против самовољног лишавања слободе без адекватног судског поступка. Висока комесарка за људска права ОУН Мери Робинсон, у својој изјави на 58. седници Комисије за људска права ОУН у марту 2000. године, (The Global Human Right Education Network), у смислу члана 3, свела је безбедност на физичку безбедност, што сматрамо погрешним јер се и заштита живота и слободе, могу свести на физичку безбедност. Сматрамо да се под појмом „безбедност“ може подразумевати много шири скуп вредности које се штите Универзалном декларацијом о људским правима, него што је то пука физичка безбедност. Лична безбедност јесте основни садржај безбедности, али без социјалне безбедности, доступне здравствене заштите, здраве животне средине и међународног мира тешко да било које људско биће можемо сматрати безбедним.

Право на безбедност које је промовисано чланом 3 Универзалне декларације о људским правима наглашава се и у осталим међународним документима о људским правима. Европска конвенција о људским правима и основним слободама у члану 5. наглашава да „свако има право на слободу и безбедност личности“. Америчка декларација о правим и дужностима човека у члану 1 каже: „Свако људско биће има право на живот, слободу и безбедност личности“, а затим Америчка конвенција о људским правима у члану 7 такође истиче безбедност као основно људско право: „Свака личност има право на личну слободу и безбедност.“

Када анализирамо везу која постоји између људских права и људске безбедности, треба имати у виду да су идеја људских права и међународни документи којима се та права штите настали много пре људске безбедности. У време доношења Универзалне декларације о људским правима, основна идеја писца Декларације била је да се појединац заштити од нехуманих и противзаконитих аката државних органа. У то време није се могло говорити о ширем разумевању безбедности које данас обухвата појам људска безбедност. Проширење појма безбедности као људског права, у смислу људске безбедности, могуће је у оквиру савремених концепција људске безбедности и људског развоја, чији су темељ људска права.

Поред физичке безбедности појединца и његово социјално благостање представља централну тему људске безбедности. Универзална декларација о људским правима наглашава у члану 22 да „свако ко је припадник друштва има право на социјалну безбедност“, а члан 25 каже: „Свако има право на безбедност у случају незапослености, болести, инвалидитета, останка без брачног друга, старости или недостатка средстава за живот у случајевима који су изван његове контроле.“ Социјална безбедност, као једна од цен-

тралних тема људске безбедности, се пре може повезати са људским развојем него са људским правима. Социјална безбедност, као људско право, чини важан сегмент људске безбедности, али се не може поистоветити са њом. Људски развој је, као и људска безбедност, вишедимензионалан и вишесекторски. Оба концепта су усмерена на људе које сматрају циљевима, а не средствима. Сабина Елкир (2006, стр. 140) наводи:

„Људски развој и људска безбедност су довеле у питање доминантне парадигме по којима циљеве или сврхе представљају инструментална или техничка достигнућа (национална безбедност, економски раст), и због чега ова техничка достигнућа могу да коегзистирају заједно са дубоко непожељним стањем ствари.“

Људска безбедност указује на постојање друштва која су остварила висок степен националне безбедности, сигурност граница и неповредивост територијалног интегритета и суверенитета државе, али да у таквом друштву људи нису безбедни да су изложени грубим кршењима људских права, угрожавању личне безбедности и материјалне егзистенције. Такође се указује на могућност да параметри економског раста, монетарна стабилност и позитивни макроекономски показатељи у једном друштву могу коегзистирати са високим степеном сиромаштва и ускраћености већине становништва.

Универзална декларација о људским правима говори и о међународним гаранцијама безбедности у члану 28: „Свако има право на социјални и међународни правни поредак у којем ће права и слободе гарантовати овом Декларацијом бити у потпуности остварени.“ На овај начин се указује на универзалност људских права којима се појединцу гарантује безбедност од противправних аката државе или недржавних актера. Људска права којима се гарантује безбедност, постављају се у шири контекст него што је то пуки однос грађана и државе. Поред међународних гаранција за поштовање индивидуалних људских права, предвиђају се и одређена колективна права, која се односе на међународни мир и безбедност.

Међународна заштита људских права указује на један нови и шири угао гледања не безбедност појединца него што је то пука лична безбедност. Како наводи Бас де Фортман:

„Три огранка безбедности као људска права узета заједно, тј. Лична безбедност као заштита од мешања државе (и, вероватно, као заштита од небезбедности која проистиче из других извора), социјална безбедност као слобода од ускраћености и међународни аспекти права на безбедност представљају снажан доказ приближавања људској безбедности из перспективе људских права и укоревивања концепта људске безбедности у међународни правни режим људских права“ (Bas de Fortman, 2000 p. 3).

*ЉУДСКА ПРАВА И ЉУДСКА БЕЗБЕДНОСТ –
две стране исте медаље?*

Анализа односа људских права и људске безбедности намеће питање: Да ли је неопходно проширити појам људске безбедности уколико људску безбедност схватимо као људско право?

Међутим, кроз трагање за термином „безбедност“ у међународним конвенцијама о људским правима и поређењем схватања безбедности у документима о људским правима са различитим схватањима о људској безбедности долазимо до закључка да се многи хуманистички појмови, као што су слобода од страха и слобода од ускраћености, подједнако налазе у темељу људских права и људске безбедности. Људска права и људска безбедност се допуњују и преплићу на многим заједничким темама.

Људска безбедност, као концепт безбедности, истиче вредности човека појединца као референтни објекат. Све вредности које људска безбедност секуритизује, већ су заштићене као основна људска права око којих нема спора да ли их треба штитити или не. Концепт људске безбедност основна људска права поставља у центар интересовања система националне безбедности и намеће тему о оперативним путевима заштите наново секуритизованих вредности. На тај начин људска права људској безбедности дају неоспорив легитимитет, а људска безбедност људским правима „употребну вредност“. Људска права су одређени друштвени интереси и односи који су заштићени правним нормама, док је људска безбедност стање у коме су те вредности истински заштићене, или се бар има осећај да оне нису угрожене. Људска безбедност је, дакле, шири појам у односу на људска права, и обухвата и људска права, али и шире људске потребе и способности да оне буду заштићене. Поред тога људска безбедност се бави угрожавањима људи-појединаца и човечанства у целини, којима се људска права не баве и од којих људи нису заштићени међународним инструментима о људским правима. Људска права се у теорији описују као суштина и нормативни оквир људске безбедности (Alkire, 2002).

У операционализацији концепта људске безбедности кроз националне стратегије, приметна је разлика међу појединим актерима. У односу према људским правима као темељу људске безбедности нема битне разлике, међутим, Канада ставља нагласак на „слободи од страха“, као темељу људске безбедности, док Јапан нагласак ставља на „слободи од ускраћености“.³

---

³ Познате Рузвелтове мисли о четири слободе које се сматрају каменом темељцем људских права, проширене су и на људску безбедност. Наравно, разумева-

Људска права и људска безбедност имају веома сложен предмет којим се баве и њихови предмети се често преплићу. И људска безбедност и људска права баве се и сиромаштвом и насиљем. Међународна повеља о људским правима укључује основне потребе, као што су право на рад, образовање, храну и здравствено осигурање. Повеља забрањује и мучење, ропство, прогоне на расној, верској или националној основи. Посебном Конвенцијом забрањује се геноцид. Заштита идентитета и људски живот „слободан од страха“ и „слободан од ускраћености“ подједнако представљају циљ и људске безбедности и људских права. Ове две слободе представљају јединствен предмет људске безбедности, а који су борци за људска права увек посматрали одвојено. Концепт људске безбедности може превазићи поделу на различите „генерације“ људских права, која је имала снажно идеолошко обележје током „Хладног рата“. Западне земље су током хладног рата приоритет давале грађанским и политичким правима, тзв. „првој генерацији“ људских права, док су источне предрности давале економским, социјалним и културним правима, тзв. „другој генерацији“ људских права. Након тога су се развиле и трећа и четврта „генерација“ људских права, која се односе на колективна права и право на мир. Расцеп између различитих „генерација“ људских права био је последица различито одређених идеолошких приоритета (Димитријевић, и Пауновић, 1997).

Концепт људске безбедности је настао након „Хладног рата“ и не носи оптерећење ондашњих идеолошких подела, људска права прве и друге „генерације“ чине органско јединство у концепту људске безбедности, који у први план ставља безбедност људског бића. Безбедност људског бића није замислива без уживања политичких и грађанских слобода, без социјалних и економских права, права на здраву животну средину, права на медицинску заштиту и колективних права која представљају права најновије „генерације“. Када говоримо о људским правима можемо правити поделе према „генерацијама“, односно предметним областима на која се људска права односе. Могуће је да се нека права у одређеном друштву штите више а нека мање, да се нека угрожавају а нека не, па можемо говорити о различитим нивома поштовања људских права у одређеним друштвима. Када је у питању људска безбедност, човек је безбедан или небезбедан, страх или ускраћеност у било ком аспекту људске безбедности човека чине небезбедним. Безбедан човек је „слободан од страха и ускраћености“, и што је веома важно, има осећај властите сигурности, јер перцепција безбедности представља веома важан ас-

---

ње садржаја четири слободе се временом мењало и у другачијим концептима се другачије тумачило.

пект људске безбедности. На овај начин људска безбедност баца потпуно ново светло на људска права, и са њима чини нераскидиву органску целину.

Са друге стране, према речима многих теоретичара безбедности, људска права чине нормативни и концептуални оквир људске безбедности. Приступ људској безбедности заснован на правима, одређује „чврсто језгро“ овог концепта, без кога би се тешко могло одредити на шта се конкретно људска безбедност односи. Нарушавање људских права је веома чест узрок различитих врста друштвених сукоба, па се људска права појављују као центални референтни објект у концепту људске безбедности, али и незаобилазни аналитички оквир у разумевању безбедносних изазова, ризика и претњи.

Људска права и људска безбедност суочавају се са питањем обавезе, односно органа који има обавезу, али и моћ да наметне њихово поштовање. Различите теорије о људским правима су на различит начин виделе ову обавезу, а једна од главних слабости целокупног међународног система људских права односи се на чињеницу да ниједан орган није довољно моћан да наметне њихово поштовање. Поред тога, међународној заштити људских права замера се да на мала врата уводи хуманитарне интервенције о којима постоји веома негативан став у стручној јавности (Драгишић, 2009). Поред свих неслагања око обавеза везаних уз људска права, постоји неподељен став да владе свих држава имају обавезу да штите међународно призната људска права својих грађана. У том смислу велики број држава обавезе на поштовање људских права предвиђа у својим уставима, чиме се ова обавеза додатно појачава.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Када је у питању обавеза остваривања људске безбедности, она се често доводи у везу са проширивањем концепта националне безбедности, што многе владе наглашавају као своје стратегијско опредељење. Сматрамо да људска и национална безбедност не представљају супротстављене концепте, што представља став једне групе аутора који се баве питањима људске безбедности, већ људска безбедност просто секуритизује нека питања која до тада нису представљала предмет интересовања органа који чине систем националне безбедности. Концепт људске безбедности није у стању да створи нове провајдере безбедности. Уместо стварања парламентарних актера који треба да се баве питањима људске безбедности, што је утопијска идеја, која чак није ни безопасна, људска безбедност проширује поље деловања система националне безбедности стварајући нове обавезе, али и нове начине деловања примерене безбедносним изазовима ризицима и претњама које концепт људске безбедности секури-

тизује. Имајући у виду да је људска безбедност шири појам од људских права која чине интегрални део људске безбедности, чини се да је људска безбедност, као концепт који проширује националну безбедност, представља добар пут да се обавеза поштовања људских права још једном постави пред националне владе у много конкретнијем облику.

ЛИТЕРАТУРА

- Alkire, S. (2002). *Conceptual Framework for Human Security*. Harvard University. www.human-security-chs.org/doc/026harvard.html
- Alkire, S. (2006). Концептуални оквир за људску безбедност. У *Људска безбедност*, (стр. 140). Београд: Фонд за отворено друштво.
- Bas de Fortman (2000). Right-Based Approaches: Any New Thing under the Sun, IDEA. *Newsletter* 2000. <http://www.carleton.ca/idea/newsleter/reports1220008.html>
- Brown, C. (1992). *International Relations Theory-New Normative Approaches*. Harvester: London.
- Galtung, J. (1976). Alternative Life Styles in Rich Countries. *Development Dialogue*, 1, 56–67.
- Димитријевић, В., и Пауновић, М. (1997). *Људска права*. Београд: Београдски центар за људска права.
- Драгишић, З. (2009). Суверенитет и хуманитарне интервенције. *Српска политичка мисао*, 2, 45-64.
- Eide, A. E. (1992). *The Universal Declaration on Human Rights. A Commentary*. Oxford: University Press.
- Khong, Y. F. (2001). Human Security: A Shotgun Approach to Alleviating Human Misery. *Global Governance*, 7, 231–236.
- Пашко, А. (2006). Преглед теорије људске безбедности. *Људска безбедност*, II/1, 129–137. Београд: Фонд за отворено друштво.
- Текст Универзалне декларације о људским правима. <http://www.sostelefon.org.rs/zakoni/12.%20Univerzalna%20deklaracija%20%20ljudskim%20pravima.pdf>
- The Global Human Right Education Network. Retrieved from http://www.hrea.org/index.php?doc_id=734

Zoran Dragišić, University of Belgrade, Faculty of Security Studies, Belgrade
Orhan Dragaš, International Security Institute, Belgrade
Demir Hadžić, Ministry of Transport of the Republic of Serbia, Belgrade

HUMAN RIGHTS AND HUMAN SECURITY

Summary

Human rights and human security are inseparable elements of human protection. Human rights complete human security and give it a definition framework and a

normative base. An approach to human security based on human rights has a significantly better chance to be widely adopted and, consequently, effective. Human rights violations often lead to different forms of social conflicts, but even without conflicts, human rights violations continuously constitutes structural violence, which leads to insecurity. On the other hand, respect for human rights leads to social cohesion and increased security. Human security, as a concept that has human rights at its core, can be a serious tool for the promotion, protection, and enrichment of human rights. On the other hand, the debate on human rights significantly contributes to the promotion of human security. Human rights, in addition to being of key normative and conceptual importance for human security, are placed in the field of conflict prevention and peace building. Human rights for human security are an important reference object, i.e. a value to be protected, but also possess an instrumental value, acting as tools for improving the state of human security. Many governments accept human security as a supplement to national security. In this sense, human security becomes a completely legitimate security concept acknowledged by national security strategies and legal acts that constitute national security. Thus, human rights are secured, becoming subject to protection by the state authorities, as a part of protection of human security. Through human security, human rights become norms on which citizens can rely, because their governments show considerable interest in their protection. The concept of human security can be a very effective approach to international security, as it provides new ways to prevent conflicts, manage conflicts, and easily reach reconciliation and restore trust after a conflict. Human security is beyond the divisions into “generations” of human rights, and the domains that were traditionally separated: human rights, security, development, etc. The concept of human security shows potential to seriously alter the view of both human rights and security.